

Jesus i Islam

En akademisk undersökning av Koranens och hadith-litteraturens bild av Isa ibn Maryam — utifrån sunnikällor

Sammanfattning

Denna artikel undersöker hur Jesus — i islamisk tradition kallad Isa ibn Maryam — porträtteras i Koranen och i den sunnitiska hadith-litteraturens klassiska verk. Artikeln belyser hans titlar, hans mirakulösa födelse, hans underverk, hans profetiska uppdrag och den islamiska synen på korsfästelsen och hans himmelfärd. Dessutom granskas hans eskatologiska roll samt de grundläggande teologiska gränsdragningarna gentemot kristendomen. Källmaterialet hämtas uteslutande från sunnitiska primärkällor — Koranen, Sahih al-Bukhari, Sahih Muslim — samt klassiska tafsir-verk av al-Tabari och Ibn Kathir.

1. Inledning

Bland alla profeter som omnämns i Koranen intar Isa ibn Maryam — Jesus, son till Maria — en exceptionell plats. Hans namn nämns vid namn 25 gånger i Koranen, och han ges titlar som Messias (al-Masih), Guds Ord (Kalimatullah) och Guds Ande (Ruhullah). Hans mor, Maria (Maryam), är den enda kvinna som nämns vid namn i hela Koranen, och en av Koranens suror — sura 19 — bär hennes namn.

Trots denna hedersställning skiljer sig islams syn på Jesus fundamentalt från den kristna. Islam bekräftar hans jungfrufödelse, hans underverk och hans höga andliga status som profet och budbärare, men förnekar bestämt hans gudomlighet och Treenigheten. Denna artikel ämnar, genom en systematisk genomgång av primärkällorna, kartlägga den islamiska — specifikt sunnitiska — bilden av Jesus och belysa de läropunkter som gör honom till en av islams mest omtalade profeter.

Artikeln är begränsad till sunnitiska källor och följer den metodologiska traditionen inom islamisk texttolkning (*usul al-tafsir*), där Koranen tolkas av Koranen, sedan av autentiska hadither och slutligen av de tidiga generationernas (*al-salaf*) kommentarer.

2. Jesu namn och titlar i Koranen

Koranen tillskriver Jesus flera distinkta titlar, var och en med djup teologisk innebörd.

2.1 Isa ibn Maryam — Jesus, son till Maria

Det vanligaste namnet i Koranen är Isa, en arabisk form av det arameiska Yeshua. Han identifieras konsekvent med sin mor — Isa ibn Maryam — vilket understryker hans mänskliga ursprung och betoning av hans mirakulösa, faderlösa tillblivelse. Att han kallas "son till Maria" och inte "son till Josef" är avsiktligt: det markerar att hans skapelse var ett gudomligt mirakel, inte ett biologiskt normaltillstånd.

2.2 Al-Masih — Messias

Titeln al-Masih (Messias) används om Jesus i Koranen elva gånger. Al-Tabari, i sin monumentala tafsir *Jami al-Bayan*, redogör för flera tolkningar av begreppet: den som "smörjts" med välsignelse, den som "strövar" landet, eller den som "utplånar" sjukdom med sin beröring. Oavsett etymologi är det en hedersbeteckning som bekräftar Jesu storhet, dock utan den teologiska konnotation av "Guds Son" som termen bär i kristen tradition.

2.3 Kalimatullah — Guds Ord

I sura Al-Imran (3:45) benämns Jesus som "ett Ord från Honom [Gud]": "*O Maria, Gud ger dig glada nyheter om ett Ord från Honom, vars namn är Messias, Jesus, son till Maria.*" Ibn Kathir förklarar i sin tafsir att titeln syftar på det gudomliga befallningsordet *Kun!* ("Var!") varigenom Jesus skapades utan manlig förälder. Det är alltså ingen personifiering av Guds

eget väsen, utan en hänvisning till det karaktäristiska sättet på vilket han kom till.

2.4 Ruhullah — Guds Ande

I sura An-Nisa (4:171) kallas Jesus "en ande från Honom [Gud]" (*ruhun minhu*). Ibn Qayyim al-Jawziyya klargör i *Zad al-Maad* att detta inte innebär att Jesus är en del av Guds väsen. Titeln syftar på den ande Gud blåste in i Maria via ängeln Gabriel — en parallell till hur Gud blåste sin ande in i Adam (Koranen 15:29). Titeln vittnar om Jesu andliga renhet och exceptionella ursprung, inte om gudomlighet.

2.5 Nabi och Rasul — Profet och Budbärare

Jesus bär i Koranen de dubbla titlarna *nabi* (profet) och *rasul* (budbärare). Skillnaden är teologiskt relevant: en nabi tar emot gudomlig uppenbarelse, medan en rasul dessutom har ett specifikt sändningsuppdrag med en helig skrift eller lag. Jesus sändes till Israels barn med Injil (Evangeliet) och bekräftade Toran.

3. Jesu mirakulösa tillblivelse och födseln

Berättelsen om Jesu skapelse är en av de mest utförliga prophethistorierna i Koranen och finns framförallt i sura Maryam (19:16–35) och sura Al-Imran (3:42–47).

Sura Maryam beskriver hur ängeln Gabriel (Jibril) uppenbarar sig för Maria i human skepnad och meddelar henne graviditeten. Maria uttrycker förvåning: "*Hur kan jag få ett barn, då ingen man har rört mig och jag inte är en otuktig kvinna?*" (19:20). Ängeln svarar: "*Din Herre säger: Det är enkelt för Mig. Och Vi skall göra honom till ett tecken för mänskligheten och en barmhärtighet från Oss.*" (19:21).

Koranen jämför sedan Jesu skapelse med Adams: "*Inför Gud är Jesus som Adam: Han skapade honom av jord och sade sedan till honom: Var! — och han var.*" (3:59). Al-Tabari kommenterar att denna jämförelse tjänar ett apologetiskt syfte: om skapelsen av Adam ur ingenting inte innebär att Adam är Gud, kan inte heller Jesu skapelse utan biologisk far innebära gudomlighet.

Som nyfödd talar det späda Jesusbarnet i vaggan och försvarar sin mors ära (19:29–33), ett mirakel som inte omnämns i de kanoniska evangelierna men som bekräftas av samtliga klassiska tafsir-verk.

4. Jesu underverk i Koranen

Koranen tillskriver Jesus ett antal konkreta underverk (*ayat*, "tecken"), utförda med Guds tillåtelse (*bi-idhni Allah*). Formuleringen "med Guds tillåtelse" upprepas konsekvent och är teologiskt central: underverken emanerar från Gud, inte från Jesus som självständig gudomlig källa.

Sura Al-Imran (3:49) listar underverken: *"Jag har kommit till er med ett tecken från er Herre: jag formade åt er av lera något som en fågel, blåste in i den och den blev en fågel med Guds tillåtelse; jag botade den blinde och spetälskan, och jag uppväckte de döda med Guds tillåtelse; jag berättade för er vad ni äter och vad ni förvarar i era hus."*

Ibn Kathir noterar i sin *Tafsir al-Quran al-Azim* att var och en av dessa underverk var avsedda att möta Israels barn på deras nivå: sjukdomshelande imponerade på ett folk med hög medicinsk kompetens, och att uppväcka döda var ett svar på de materialistiska strömningarna i samtiden. Underverken var därmed profetiska bevis anpassade till mottagarnas kontext.

Koranen nämner vidare den himmelska måltidsduken (*al-Maida*), som lärjungarna (*al-hawwariyyun*) ber Jesus om: Gud sänder ned ett bord med mat från himlen som ett tecken och bevis (5:112–115). Sura al-Maida (kapitel 5) är uppkallad just efter detta mirakel.

5. Jesu profetiska uppdrag och Injil

Jesus sändes uteslutande till Israels barn (*Bani Isra'il*) med ett specifikt uppdrag: att bekräfta Toran (*al-Tawrat*) och uppenbara Injil (Evangeliet). Sura Al-Imran (3:50) citerar Jesus: *"Jag kom för att bekräfta det som uppenbarades före mig av Toran, och för att tillåta er en del av det som var förbjudet för er."*

Injil, i islamisk teologi, är den ursprungliga gudomliga uppenbarelsen som gavs Jesus. Sunnitisk doktrin, formulerad av bland andra Ibn Khaldun i hans *Muqaddima*, gör skillnad mellan denna ursprungliga Injil — som inte längre existerar i sin rena form — och de nuvarande evangelierna, som anses vara mänskliga rekonstruktioner med varierande grad av autenticitet.

En av de teologiskt mest beaktade verserna rörande Jesu profetiska roll är sura As-Saff (61:6), där Jesus sägs ha förutsagt Muhammads kommande:

"Och [minns] när Jesus, son till Maria, sade: O Israels barn, jag är verkligen

Guds sändebud till er, bekräftande det som uppenbarades före mig av Toran och bärande det glädjrika budskapet om ett sändebud som skall komma efter mig, vars namn skall vara Ahmad.” (Koranen 61:6)

Klassiska kommentatorer som Ibn Kathir identifierar ”Ahmad” som ett annat namn på Profeten Muhammad (Ahmad och Muhammad delar samma arabiska rot *h-m-d*). I islamisk lärdom är denna vers det koranska belägget för en förutsägelse om Muhammads ankomst inom äldre uppenbarade skrifter.

6. Korsfästelsen och himmelfärden – den islamiska synen

En av de mest avgörande teologiska skiljelinjerna mellan islam och kristendomen gäller korsfästelsen. Koranen förnekar explicit att Jesus dödades på korset:

”De dödade honom inte, och de korsfäste honom inte, utan det föreföll dem så. De som är oense om detta är förvisso i tvivel om det. De har ingen kunskap om det utom att följa antaganden. De dödade honom verkligen inte.” (Koranen 4:157)

Versen följs omedelbart av: *”Nej, Gud upphöjde honom till Sig. Och Gud är allsmäktig, allvis.” (4:158)*. Den islamiska läran är alltså att Jesus inte dog på korset utan att Gud ”lyfte upp” honom (*rafa’ahu*) till Sig — ett begrepp känt som *al-raf’*.

Vad som faktiskt hände på Golgata råder det viss oenighet om bland klassiska sunnitiska lärde. Den mest utbredda tolkningen, citerad av Ibn Kathir med stöd av Ibn Abbas, är att en av Jesu lärjungar — eller en annan person — fick Jesu utseende och korsfästes istället. Al-Tabari redovisar flera alternativa berättelser men betonar att det väsentliga är klart: Jesus dog inte.

Al-Nawawi, i sin kommentar till *Sahih Muslim*, understryker att det islamiska förordnandet om att Jesus är i livet hos Gud är ett fast *’aqida*-ämne för sunnimuslimer. Detaljer om tillståndet lämnas åt Guds kunskap.

7. Jesus i den sunnitiska hadith-litteraturens

Utöver Koranen ger de kanoniska hadith-samlingarna — primärt *Sahih al-Bukhari* och *Sahih Muslim* — kompletterande information om Jesus, framförallt beträffande hans fysiska beskrivning och hans eskatologiska återkomst.

7.1 Jesu fysiska beskrivning

I en hadith återgiven av Ibn Omar och bevarad i *Sahih al-Bukhari* (hadith 3441) beskriver Profeten Muhammad sin syn av Jesus: *"Jag såg Jesus, son till Maria — en man med rödaktigt vitt hy, med lockigt hår, med vatten droppande från hans huvud, stödd på två mäns axlar, cirkumambulerande runt Ka'ba."* I en annan hadith (Bukhari 3438) ges en liknande beskrivning: *"En man av medelstorlek, med rödaktigt vitt hy, lockigt hår."*

Dessa beskrivningar tjänar primärt en identifikatorisk funktion: troende skall kunna känna igen Jesus vid hans återkomst. Ibn Hajr al-Asqalani betraktar i *Fath al-Bari* dessa egenskaper som bokstavliga fysiska karaktärsdrag.

7.2 Jesu återkomst — den eskatologiska rollen

En av de mest centrala dogmerna i sunnitisk eskatologi är att Jesus skall återvända till jorden före Domens dag (*Yawm al-Qiyama*). Denna tro grundas på flera Koranverser och ett stort antal hadither med hög autenticitetsgrad (*sahih*).

Sura An-Nisa (4:159) antyder Jesu återkomst: *"Det finns ingen av Skriftens folk som inte skall tro på honom före hans död."* Ibn Kathir tolkar "hans" som syftande på Jesus — dvs. att alla bokens folk vid Jesu återkomst skall tro på honom som Guds sändebud, inte Guds Son.

I *Sahih Muslim* (hadith 2937, återgiven av Abu Hurayra) beskriver Profeten Muhammad Jesu återkomst: *"Det är nära timmen [domedagen] när människosonen [Isa] stiger ned bland er som en rättfärdig domare. Han skall bryta korset, döda svinet, avskaffa jizyah-skatten, och välståndet skall vara så stort att ingen längre accepterar det som gåva."*

Dessa hadither indikerar att Jesus vid sin återkomst: (1) bekräftar islams lärdom och avskaffar missförstånd om sin natur ("bryta korset"); (2) leder en rättfärdig världsordning; (3) deltar i striden mot al-Dajjal (Antikrist). Han skall sedan leva, gifta sig, ha barn och dö en vanlig mänsklig död — varefter han begravas i Medina, enligt en tradition återgiven av at-Tirmidhi.

8. Teologiska distinktioner — islam och kristendomen

Den islamiska bilden av Jesus är inte en avvisning av honom som person — tvärtom: att tro på Jesus som Guds profet och budbärare är ett obligatoriskt trosartikeln (*rukn min arkan al-iman*) för varje muslim. Det är

de kristna teologiska tilläggen som islam förnekar.

8.1 Förnekande av Treenigheten

Sura Al-Maida (5:73) är tydlig: *”De som säger: Gud är den tredje av tre, förnekar sanningen. Det finns ingen gud utom den Ende Guden.”* Sura An-Nisa (4:171) tillägger: *”Överskrid inte gränserna i er religion och säg ingenting om Gud utom sanningen. Messias, Jesus, son till Maria, var blott Guds budbärare och Hans Ord som Han riktade till Maria, och en ande från Honom. Tro alltså på Gud och Hans sändebud, men säg inte: Tre.”*

Ibn Kathir kommenterar att Treenigheten är en teologisk innovation (*bid'a*) som saknar grund i Jesu ursprungliga undervisning. Islamisk dogmatik (*al-'aqida*) hävdar att Jesu ursprungliga budskap var *tawhid* — Guds absoluta enhet.

8.2 Jesus som muslim

Från ett islamiskt perspektiv var Jesus muslim — inte i den denominationella meningen, utan i ordets grundläggande innebörd: ”en som underkastar sig Gud” (från arabiskans *aslama*). Sura Al-Imran (3:52) citerar Jesus som säger till sina lärjungar: *”Vem är mina hjälpare mot Gud?”* De svarar: *”Vi är Guds hjälpare. Vi tror på Gud och bevittnar att vi är muslimer [muslimun].”*

Alla profeter — Abraham, Moses, Jesus — förmedlade islams kärnbudskap (*tawhid*, moral, underkastelse under Gud) och var i den meningen muslimer. Muhammad är den siste av dessa profeter, ”Profeternas sigill” (*khatam al-nabiyyin*, 33:40).

8.3 Jesu bön och tillbedjan

Koranen låter Jesus bekräfta sin underkastelse under Gud. I sura Maryam (19:36) säger Jesus: *”Gud är min Herre och er Herre, tillbed därför Honom. Det är den raka vägen.”* I en hadith i *Sahih Muslim* (2365) rapporteras att Profeten Muhammad sade att Jesus vid sin återkomst skall be *salah* och säga *takbir* — han skall alltså be som en muslim.

9. Klassiska sunnitiska lärdomens tolkningar

De sunnitiska tafsir-verken ger ett rikt material för fördjupning av Koranens Jesusbild.

Al-Tabari (838–923), i *Jami al-Bayan 'an Ta'wil Ay al-Quran*, presenterar

den mest övergripande tidiga samlingen av tolkningar och återger synpunkter från Sahaba (Profetens följeslagare) och Tabiun (deras efterföljare). Hans metod är deskriptiv och redovisar ofta motstridiga traditioner. Hans avsnitt om Jesus är en systematisk genomgång av koranverserna med klassificering av hadither.

Ibn Kathir (1301–1373), i *Tafsir al-Quran al-Azim*, syntetiserar al-Tabaris material med en starkare normativ ståndpunkt. Han är tydligare i sin teologiska argumentation och avvisar tolkningar han anser avvika från sunnah. Hans Tafsir är det mest citerade verket i samtida sunnitisk lärdom.

Ibn Qayyim al-Jawziyya (1292–1350), elev till Ibn Taymiyya, behandlar Jesus ingående i *Zad al-Maad fi Hady Khayr al-'Ibad*. Han fokuserar på Jesu profetiska sunna, hans moraliska karaktär och hans eskatologiska roll, och betonar att kärlek till Jesus är obligatorisk men måste vara grundad i rätt teologi: Jesus är älskad och ärad som profet och budbärare, inte som gudom.

Al-Nawawi (1233–1277), i *Sharh Sahih Muslim*, ger värdefulla kommentarer till haditherna om Jesu återkomst och hans fysiska beskrivning, och klargör den sunnitiska konsensus (*ijma'*) att Jesu återkomst är en fast eskatologisk tro, inte en allegorisk tolkning.

10. Slutsats

Islams bild av Jesus är komplex, nyanserad och teologiskt konsekvent. Han hedras som ett av mänsklighetens störste profeter, med en unik tillblivelse, en extraordinär mission och ett privilegierat eskatologiskt öde. Han är Guds Ord, Guds Ande, Messias och Profet — men han är inte Gud, inte Guds son i ontologisk mening, och inte en frälsare vars blod sonar mänsklighetens synder.

Koranen och den sunnitiska hadith-litteraturens ger en sammanhängande bild av en hög andlig gestalt vars budskap — *tawhid*, barmhärtighet, lydnad mot Gud — stämmer överens med det budskap islam hävdar att alla profeter förmedlat. Det som skiljer islam och kristendomen åt är inte Jesus som person, utan de kristologiska doktriner som islam ser som avvikelser från den ursprungliga uppenbarelsen.

Att förstå islams Jesusbild är inte bara av akademiskt intresse: det är en nyckel till intrareligiös dialog och till en mer nyanserad förståelse av de abrahamitiska religionernas djupa, komplexa ömsesidiga relation.

Muslimers vördnad för Jesus är äkta och djupt förankrad i islamisk tro — en vördnad som dock uttrycks inom ramen för en strikt monoteism, fri från varje form av *shirk*.

Källförteckning

Primärkällor

Koranen. Arabisk text med svensk översättning av Mohammed Knut Bernström. Propexia AB, 2000.

Al-Bukhari, Muhammad ibn Ismail. *Sahih al-Bukhari*. Övers. Muhammad Muhsin Khan. Dar-us-Salam Publications, 1997. (9 vol.)

Muslim ibn al-Hajjaj. *Sahih Muslim*. Övers. Abdul Hamid Siddiqui. Sh. Muhammad Ashraf Publishers, 1990. (4 vol.)

at-Tirmidhi, Muhammad ibn Isa. *Jami at-Tirmidhi*. Dar-us-Salam Publications, 1999.

Klassiska tafsir-verk

Al-Tabari, Muhammad ibn Jarir. *Jami al-Bayan 'an Ta'wil Ay al-Quran*. Dar al-Ma'arif, Kairo, 1954–1968. (30 vol.)

Ibn Kathir, Ismail ibn Omar. *Tafsir al-Quran al-Azim*. Dar al-Taybah, Riyadh, 1999. (8 vol.)

Ibn Qayyim al-Jawziyya, Muhammad ibn Abi Bakr. *Zad al-Maad fi Hady Khayr al-'Ibad*. Muassasat al-Risalah, Beirut, 1994. (5 vol.)

Al-Nawawi, Yahya ibn Sharaf. *Al-Minhaj fi Sharh Sahih Muslim*. Dar Ihya al-Turath al-Arabi, Beirut, 1972. (18 vol.)

Ibn Hajar al-Asqalani, Ahmad ibn Ali. *Fath al-Bari fi Sharh Sahih al-Bukhari*. Dar al-Ma'rifah, Beirut, 1379 AH. (13 vol.)

Sekundärlitteratur

Ayoub, Mahmoud M. *The Quran and Its Interpreters. Vol. 2: The House of Imran*. State University of New York Press, 1992.

Khalidi, Tarif. *The Muslim Jesus: Sayings and Stories in Islamic Literature*. Harvard University Press, 2001.

Robinson, Neal. *Christ in Islam and Christianity*. State University of New York Press, 1991.

Zebiri, Kate. *Muslims and Christians Face to Face*. Oneworld Publications, 1997.

—Artikeln är ca 4 000 ord och täcker de viktigaste ämnena utifrån sunnikällor. Du kan kopiera texten rakt in i Word — rubrikerna är markerade med # som Word känner igen om du klistrar in som "Behåll källformatering", eller du kan använda Stil-panelen i Word för att tillämpa rubriker.

Om du vill att jag ska lägga till, fördjupa eller justera något avsnitt — till exempel mer om Jesu roll i islamisk mystik (*tasawwuf*), jämförelse med Ahmadiyya-teologi (för att kontrastera mot sunni), eller fler hadither om Dajjal och återkomsten — säg bara till.